

РОЗВИТОК ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЖІНОЧОГО ДЗЮДО В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Федір Загура, Юлія Орчакова

*Львівський державний університет фізичної культури,
м. Львів, Україна*

Постановка проблеми. У сучасному спорті вищих досягнень інтерес становлять масовість і розвиток жіночого спорту [1, 2]. У різних видах спорту темпи зростання світових і національних рекордів у жінок вищі, ніж у чоловіків. Жінки беруть участь у змаганнях у тих видах спорту, які в минулому вважалися суто чоловічими [4, 5]. Відсутність достатньої кількості літератури, що стосується жіночого дзюдо, не дає можливості ознайомитися з цим захопливим видом спорту.

Аналізуючи літературу, ми знайшли нечисленні та фрагментарні дані щодо історії виникнення та розвитку цього популярного на сьогодні виду спорту серед жінок.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Роботу виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2016–2020 роки в межах теми (ЛДУФК) «Моделювання та прогнозування інтегральної підготовки кваліфікованих спортсменів різної статі в силових видах спорту».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі є публікації, в яких автори [1, 2, 4, 5] вивчали функціональний стан і фізичний розвиток жіночого організму під час занять різними видами спортивної боротьби. Однак тільки в окремих роботах (Кано Дзіґаро) наведено рідкісні дані про історію становлення дзюдо і його розвиток у світі. В Україні дослідження розвитку й популяризації жіночого дзюдо фрагментарні. Усе це вимагає проведення додаткових досліджень.

Мета дослідження – теоретично проаналізувати розвиток та популяризацію жіночого дзюдо в Україні та світі.

Методи та організація дослідження: аналіз літературних джерел та документальних матеріалів, соціологічні методи, методи математичної статистики. Відповідно до поставлених завдань, на першому

етапі дослідження ми проаналізували документальні матеріали та протоколи змагань чемпіонатів України, Європи, світу різних вікових груп. На другому етапі провели опитування серед тренерів України, у якому взяло участь 30 тренерів України, серед яких 15 заслужених тренерів України з дзюдо. На третьому етапі проведено узагальнення матеріалів дослідження, сформовано висновки роботи.

Результати досліджень. Історія зародження дзюдо серед жінок також бере свій початок від Дзіґоро Кано і школи Кодокан, зокрема – від його дружини Сумак, яка була великою прихильницею дзюдо.

У 1891 році в Кодокані почала діяти жіноча секція дзюдо, щоправда, спочатку в ній було лише п'ять-шість жінок так званого благородного походження. Організація навчально-тренувального процесу в жіночих групах була така ж, як у чоловічій секції дзюдо.

Перші змагання з дзюдо серед жінок були проведені в Кодокані, де спочатку не робили поділу на вагові категорії. Найкращою спортсменкою від 1925 року, упродовж трьох років, була Хорі Утакі. Норітомі Масако, що почала тренуватися в Кодокані з травня 1925 року, згодом стала автором популярної, багато разів виданої книги «Дзюдо для жінок». Доньки Дзіґоро Кано також не лишились осторонь дзюдо: старша, Ватанукі Норико, очолила пізніше сектор дзюдо в Кодокані, а молодша, Такадзакі Ацуко, також присвятила життя справі батька. Одна з учениць Кано, Міягава Хисако, заснувала власну школу Сакурагако. Усі дівчата були володарками високих данів. У 1926 році в Кодокані було офіційно відкрито жіноче відділення [3]. Дзюдо стилю Кодокан представили в Парижі 1924 року Хікіючі Аїда і Кеїшічі Ічігуро. Однак саме дзюдоїстки не були відомі у Франції аж до 1935 року. Першим інструктором став Міконасуке Каваїші, а серед перших студенток була його сестра Моше Фельденкрайс. У 1950 році в «Міжнародному щорічнику дзюдо» («Annuaire du judo international») Генрі Пліва повідомляв про 7542 дзюдоїстів Франції, 130 з яких були жінки.

До Другої світової війни чехословацькі, угорські, румунські, скандинавські і швейцарські клуби дзюдо не мали відомих представниць, які б займалися дзюдо. У Німеччині та Італії високопосадовці видали декрет про те, що головний обов'язок жінки – бути матір'ю і дружиною, а не спортсменкою [5].

Виникнення жіночого дзюдо в Сполучених Штатах Америки припадає приблизно на той самий час, що і в Європі. Більшість американських жінок не були багатими і світськими дамами, на своїх робочих місцях вони зазнавали сексуальних переслідувань, через що самооборона була їм необхідною. Деякий час способом для самозахисту вважали бокс. Загалом північноамериканці дотримувалися думки, що дзюдо і боротьба підходять для жіночої самооборони більше, ніж бокс. І саме дзюдо віддала перевагу Молодіжна жіноча християнська організація (YWCA), що діяла до Другої світової війни [3].

Першою американкою, яка отримала дан у Кодокан дзюдо, була гавайська дівчина Шизумо Озумі, сталося це 18 листопада 1939 року. Тим часом 16-річна дівчина з Каліфорнії, Катско Ямагучі, отримала ступінь пі-куї [другий коричневий] у червні 1939 року і планувала тренуватися в Японії.

Найтитулованішою спортсменкою є Реко Тані (Тамура) – видатна японська дзюдоїстка, єдина володарка 5 олімпійських медалей (2 золотих, 2 срібних і 1 бронзової медалей) і єдина семиразова чемпіонка світу в історії дзюдо. Найбільш успішною у світовому дзюдо в цей час є монгольська дзюдоїстка у категорії найлегшої ваги Урантсетсег Мунхбат. На червень 2015 р. 25-річна спортсменка мала у своєму активі найбільшу кількість балів у світовому рейтингу – 3378.

Сімдесять років минулого століття стали періодом розквіту дзюдо в Україні, а у 80-х почався розвиток жіночого дзюдо. Українські дзюдоїстки з успіхом виступали на чемпіонатах Радянського Союзу і увійшли до складу збірної СРСР, пробуючи свої сили і на міжнародній арені. Чотири рази чемпіонкою СРСР ставала львів'янка Тетяна Гаврилова. Двічі на найвищу сходинку п'єдесталу пошани чемпіонатів СРСР піднімалася Ірина Стешенко із Запоріжжя. Чемпіонками Радянського Союзу були Людмила Матієвська з Маріуполя, киянки Марина Невдащенко і Світлана Лисянська.

У 1990 році вдруге в Києві проходить чемпіонат СРСР з дзюдо, який і цього разу українські дзюдоїсти гідно завершили, зумівши здобути 9 нагород різного гатунку. Після розпаду Радянського Союзу, на початку 90-х років минулого століття, почався новий етап розвитку дзюдо в нашій країні. 21 січня 1991 року на настановчій конференції в Києві була створена Федерація дзюдо України (ФДУ). Істотно

вплинула на становлення цього виду спорту в нашій в країні робота таких тренерів, як А. Боднарчук, А. Пиріг, Н. Ящук, А. Каштанова, С. Рожин, А. Нагібін, Д. Волович, Е. Боднарчук, О. Бавшин, Т. Гаврилова, М. Романкевич.

Найуспішнішими українськими дзюдоїстками-учасницями Олімпійських Ігор є дві вихованки дніпропетровського дзюдо – Тетяна Беляєва та Марина Прокоф'єва і дві киянки – Анастасія Матросова та Ірина Кіндзерська. Всі вони увійшли до п'ятірки найсильніших на різних олімпіадах: Тетяна Беляєва (+72 кг) – в Атланті (1996 р.), Анастасія Матросова (-78 кг) з Мариною Прокоф'євою (+78 кг) – в Афінах (2000 р.), Ірина Кіндзерська (+78 кг) – у Лондоні (2012 р.).

20 вересня 2018 року увійде в історію світового дзюдо завдяки українській дзюдоїстці Дарії Білодід: наймолодша чемпіонка світу з дзюдо (17 років) здобула першу золоту медаль в історії жіночого українського дзюдо і перше місце в світовому рейтингу у ваговій категорії до 48 кг – 6135 очок. Окрім того, стала переможницею Великого Шолому в Парижі (2018 р.), гран-прі в Загребі, Тунісі (2018 р.), чемпіонкою Європи (2017 р.).

Висновок. Перспективи розвитку українського дзюдо будуватимуться при наявному потенціалі і розвитку регіональних федерацій дзюдо із залученням світових зірок дзюдо для проведення майстер-класів.

На сьогодні дзюдо розвиває майже кожна область України, найсильніші з них – Київська, Дніпропетровська, Чернігівська, Запорізька та Харківська. Дзюдо добре й гармонійно розвиває всі фізичні якості, благотворно впливає на виховання особистості спортсменок. Для нас становить величезний інтерес ознайомитися не тільки з видом спорту й історією його розвитку, але і провести подальші дослідження в напрямі безперервної підготовки кваліфікованих спортсменок.

Список використаних джерел

1. Дзигоро Кано. Кодокан дзюдо. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2000. – 448 с.
2. Загура Ф.І. Специфіка боротьби дзюдоїсток різних манер ведення сутички / Ф.І. Загура // Актуальні проблеми підготовки жінок-спортс-

менок у силових видах спорту та спортивній боротьбі : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів, 2009. – С. 32–39.

3. Пістун А. І. Спортивна боротьба : [навч. посіб.] / А. І. Пістун. – Львів : Тріада плюс, 2008. – 862 с.

4. Федерація дзюдо України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrainejudo.com>

5. Bruce Tegner. Judo for Fun Sport Techniques Made Easy. – 2004.